

«Ξεφυλλίζοντας εφημερίδες της εκατονταετίας 1912-2012».

Με αφορμή δημοσιεύματα σχετικά με τη Σιάτιστα
θυμάμαι-μαθαίνω-προβληματίζομαι.

5^η σειρά δημοσιευμάτων

Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ 25/9/1958

Η ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΚΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ

ΑΠΟ τὰς Ἀθήνας μὲν γράφει ὁ
κ. Κωνσταντῖνος Γ. Τρόχος, διὰ
τὴν Σιάτιστα Ἰωάννην Α. Τό-
σον, ἀποδοκίματον τὴν 30ὴν Ἀπριλοῦ, εἰς
τὴν Νέαν Ὑόρκην:

«Ὁ δάιμονταξ Τόξης ἠνάγκαζε
πραγματικῶς δὴν τὴν ζωὴν εἰς
τοὺς πνευματικῶς ἀγῶνας τοῦ ἔλ-
ληνισμοῦ καὶ ἰσχυτέρας τῆς Μακεδο-
νίας καὶ Σιατιστῆς εἰς Ἀμερικὴν.
Ἐφυγε παιδί ἀπὸ τὴν Σιάτισταν,
μόλις εἶχε τελειώσει τὸ γυμνασίον.
Δὲν ἔπαιον, ὅμως, νὰ μελετᾷ μέχρι
τῆς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς του.
Παύ' ὅτι εἰσφόρατος ὡς ταχίτης εἰς
τὴν γυναικίην σκληρὰ, αἱ μελέται
του τὸν κατέστησαν ἕνα ἐκ τῶν πλέ-
ον ἐμβριθῶν ἱστορικῶν τῆς Ἑλλάδος.
Σὲ χαλιῶδες ἀνέγονται αἱ ἐπιστολαὶ
αὐτοῦ ἀντὶ τῆς μετὰ προσεκτικότητος
καὶ καθηγητῆς πανεπιστημίων δάσκει
ἀκούσαν εἰς ἱστορικὰ ἰδιὰ ζήτηματα
τὴν Ἑλλάδα.»

Θ ΒΟΡΕΙΟΣ

Τόξης Γιάννης του Αργυρίου

Σιάτιστα 1898(-)-ΗΠΑ 1958

Λογοτέχνης-Ερευνητής

Παῖδι φτωχῆς οικογένειας αναγκάστηκε νὰ διακόψει τις σπουδῆς
του στο Τραμπάντζειο Γυμνάσιο, γιὰ νὰ πάει στα 15 του χρόνια
μετανάστης στις ΗΠΑ. Ἀπὸ το Δημοτικὸ σχολεῖο ἀκόμα εἶχε διαφανεῖ ἡ
καλλιτεχνικὴ του φύση.

Το 1918 στὴ Νέα Ὑόρκη εξέδωσε τις "**Ἀόρατες Αναλαμπές**",
βιβλίον περίπου 150 σελίδων με ποιήματα καὶ λίγα πεζά.

Το ποίημα του "**Ἡ Σιάτιστα**" - που παρουσιάζει ἑμμετρα,
σύντομα, καὶ πληρέστερα τὴν ἱστορία τῆς Σιάτιστας- εἶναι τόσο πολὺ
διαδεδομένο, που θεωρήθηκε δημοτικὸ (βλ. Μαρτινιανού, **Ἡ
Μοσχόπολις**, σελ. 182).

Στη συλλογή "Αόρατες Αναλαμπές", στη σελίδα 127, μαθαίνουμε και μια άλλη συγκινητική πληροφορία: το βιβλίο εκδόθηκε με την οικονομική συνδρομή Σιατιστινών μεταναστών στις ΗΠΑ! Το 1918 οι Σιατιστινοί μετανάστες-οι περισσότεροι δεν είχαν πάει σχολείο-χρηματοδοτούσαν την έκδοση ποιητικής συλλογής! Κι αυτό γιατί δημιουργός της ήταν ένας σαν κι αυτούς... ένας νεαρός ταλαντούχος μετανάστης.

Τα ποιήματα του Γιάννη Τόζη χαρακτηρίζονται από τη θλίψη της ξενιτιάς, της μοναξιάς και της ασθένειας.

Άχ! μάνα μου, ή ξενιτειά έχει πολλά φαρμάκια!
Όντας θά πᾶς στην ἐκκλησιά, ν' ἀνάψῃς δυό κεράκια
Τὴν ὥρα καὶ ἐ' εὐλάβεια κάνεις τὴν προσευχή σου
Καὶ τὸ Θεὸ παρακαλεῖς γιὰ μένα τὸ παιδί σου,
Σὺν τελειώῃς φώναζε μὲ ὅλη τὴν καρδιά σου
—'Ανάθεμά σε ξενιτειά καὶ σὺ καὶ τὰ καλά σου!

Ο Τόζης σχεδόν ὅλη τη μέρα δούλευε γουναρική, τις ελεύθερες ὅμως ὥρες του διάβαζε, διάβαζε πολύ και ἔκανε σημαντικές δημοσιεύσεις για την ιστορία της Σιάτιστας και για τα εθνικά μας θέματα.

Η εργασία του **Σιατιστινά**, δημοσιευμένη στα **Μακεδονικά**, τόμος 2 του 1953, ἀκόμη και σήμερα εξακολουθεῖ να εἶναι πλούσια πηγή για τους μελετητές της Ιστορίας της Σιάτιστας.

Εργογραφία:

1. Τόζης Γιάννης Αργυρίου, **Αόρατες Αναλαμπές**, εκ του τυπογραφείου Χ. Σταματάκη και Σίας, Νέα Υόρκη 1918. (Μανούσεια Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Σιάτιστας). Το ποίημα **Η ΣΙΑΤΙΣΤΑ** δημοσιεύτηκε και το 1932 στο **Μακεδονικόν Ημερολόγιον** Ν. Σφενδόνη και το 1972 στο Λεύκωμα **Σιατιστέων Μνήμη**, με τροποποιήσεις.

2. [Τόζης Γιάννης Αργυρίου, "Σιατιστινά", μελέτη δημοσιευμένη στα Μακεδονικά, Σύγγραμμα Περιοδικόν της Εταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, τόμος δεύτερος \(1941-1952\), Θεσσαλονίκη 1953.](#)

3. Τόζης Γιάννης Αργ., «**Ο Κοραῆς αφανῆς συνεργάτης γαλλικῆς εγκυκλοπαιδείας**», Νέα Ἐστία, 48, 561 (1950), σσ. 1493-1499.

4. Τόζης Γιάννης Αργ., «**Η φήμη του Ρήγα εν Αμερική**», Αθηνά, 58 (1954), σσ. 65-84.

5. Τόξης Γιάννης Αργ., «Συμβολή εις την έρευναν περι Βελεστινλή τη 155η επετείω του μαρτυρίου του»₂. Ελληνική Δημιουργία, 143 (1954), σσ. 96-101.

Οι δημοσιεύσεις 3,4,5, αναφέρονται στην [ιστοσελίδα του Εργαστηρίου Ερευνών Νεοελληνικής Φιλοσοφίας, το οποίο λειτουργεί στα πλαίσια του Τομέα Φιλοσοφίας του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.](#)

6. Τόξης Γιάννης, **Πώς είδε τη σκλαβωμένη Θράκη ο Άγγλος περιηγητής SIR HENRY BLOUNT**, Αρχείο Θρακικού Λαογραφικού και Γλωσσικού Θησαυρού (ΑΘΛΓΘ) ή Αρχείο Θράκης. τ.19, σελ. 213.

Βιβλιογραφία-πηγές:

- 1. "Σιατιστινή προσωπογραφία, προσφιλείς νεκροί", στο **Σιατιστέων Μνήμη**, Λεύκωμα του Συλλόγου Σιατιστέων Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1972. Τυπογραφείον Αφων Αλτιντζή Ο.Ε., σελ. Γ 141.
- 2. Ανωνύμου, **Γιάννης Αργ. Τόξης**, στο **Σιατιστέων Μνήμη**, Λεύκωμα του Συλλόγου Σιατιστέων Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1972. Τυπογραφείον Αφων Αλτιντζή Ο.Ε., σελ. Γ49.
- 3. Μαρτινιανός Ιωακείμ, Μητροπολίτης Ξάνθης, **Η Μοσχόπολις 1330-1930**, επιμέλεια Στίλπωνος Κυριακίδου. Έκδοση της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών στη σειρά Μακεδονική Βιβλιοθήκη, εν Θεσσαλονίκη 1957, σελ. 182.

Ακολουθεί ο κατάλογος των «Φιλομούσων συνδρομητών» του έργου του Ι. Τόξη **Αόρατες αναλαμπές** σαν ένα μνημόσυνο στους ταλαιπωρημένους σιατιστινούς μετανάστες των αρχών του 20^{ου} αιώνα στις ΗΠΑ, στους οποίους οφείλουμε το μεγαλύτερο μέρος των «δημοσίων αγαθών» -ύδρευση, δημόσια κτίρια- και πολλοί τις προσωπικές περιουσίες που απολαμβάνουμε.

Κάποτε ίσως θα έπρεπε να σκεφτούμε να κάνουμε μια υποτροφία, ένα βιβλίο, ένα μνημείο ή κάτι άλλο για να τους τιμήσουμε και να τους θυμούμαστε. Ο Τόξης με τα γραπτά του κατέθεσε στην Ιστορία και τον πόνο της ξενιτιάς αλλά και τη βοήθεια που οι ξενιτεμένοι πρόσφεραν στη Σιάτιστα!

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΦΙΛΟΜΟΥΣΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

(Μεγάλας χάριτας ὀφείλω εἰς τοὺς κατωθὶ κυρίους οἵτινες διὰ τῆς προσηλωτέας ἐγγραφῆς τῶν ἔσπευσαν νὰ με ἐνθαρρύνωσιν εἰς τὴν ἐκδοσιν τῶν «Ἀοράτων Ἀγαλαμπῶν» μου. Πρέπει νὰ ὁμολογηθῆ ἑνταῦθα ὅτι ἄνευ τῆς ἠδονῆς καὶ ὄψις ὑποστηρίξεώς των ἴσως ἢ «Ἀόρατες Ἀγαλαμπές» δὲν θὰ ἔβλεπον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος. Δι' ἃ, εὐγνωμοσύνης ἕνεκεν, δημοσιεύω ἑνταῦθα τὰ ὀνόματά των καὶ τὰ παραδίδω εἰς τὴν κρίσιν τοῦ φιλομούσου κοινού).

Τάκης Λιάπης	Ἰωάννης Φωτίου
N. Κουτσόνας	Δημ. Μπόντα
Ἐλένη Γραμματάσα	Παναγ. Μπόντα
Δ. Βόζιου	Δ. Ταχμιντζής
K. Βόζιου	Θωμᾶς Ἀλεξίου
Νικ. Βόζιου	Μιχαὴλ Τσεῆς
Ναοὺμ Βόζιου	Ἀδελφοὶ Μέσημέρη
Γεώργιος Βόζιου	Βασίλειος Τουτουτζής
Λάζαρος Κώτσικα	Θεόδωρος Ντουρός
Νικόλαος Κώτσικα	K. Γραμμένος
Θ. Παππᾶς	Φίλιππος Μπακάλης
K. Δουλοβέγγης	Στέφανος Καβδέλης
Γ. Στανουίδης	Ἀντώνιος Ἀντωνιάδης
Θ. Μαυροθέρης	Δημ. Τσιγιάννης
Σταῦρος Καραθανάσης	Ἄνδρ. Μαογαρίτης
Δ. Ὠτίας	N. Ζαπνουκαγιάς
Θωμᾶς Ὠτίας	Κωνστ. Ντόνας
Gostas Harris	K. Παπανιώτα
Ναοὺμ Κουφονίκου	Aphroditi Carros
K. Ζαπνουκαγιάς	Ἰωάννης Σιώτας
Ἀδελφοὶ Καππῶ	Ἰωάννης Ριταρίδης

Γεώργιος Τάφος	Κ. Βασιλειάδης
Κ. Βιτλερής	Δέσπω Καροκάζη
Ν. Σεβαστόπουλος	Ήλιος Νεράντζη
Σταύρος Ἀργυρίου	Ἀθ. Σίσιος
Γ. Δεληγιάννης	Ήλιος Χάτσιου
Θεοφ. Σταυρακούλης ...	Σωτήριος Γιούρας ...
Ν. Ἀθανασόπουλος	Κ. Μπητσάκας
Μ. Νικηταΐδης	Χρήστος Καϊτέρης
Ἰωάννης Μαυρομμάτης ..	Ἄνωνυμος
Γεώργιος Μέριγγκα	Παν. Βαϊδομμάτης
Ἰ. Μόρτσιου	Ἀργ. Σιάπαντα
Γεώργιος Πόδας	Δημ. Τσαγγός
Ἀργ. Τύνας	Νικόλαος Μπόσκου
Ν. Α. Κουτσώνας	Νικόλαος Σκούλιου
Χαρίσιος Γιαντίνης	Γεώργιος Σπύρου
Γ. Παπαδημητρίου	Γεώργιος Βαϊδομμάτης .
Ἰωάννης Κούτσινας	Ἄδελφοί Λάγγα
Χρ. Ἐπταμηνίδης	Δημήτριος Δανάτσου ..

Οι φωτογραφίες των αποσπασμάτων των εφημερίδων προέρχονται από το διαδικτυακό τόπο: Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος. Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Εφημερίδων και Περιοδικού τύπου <http://www.nlg.gr/digitalnewspapers/ns/main.html>, του καταλόγου των συνδρομητών από το διαδικτυακό τόπο ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ <http://publiclibs.ypepth.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=1> (*)

Πίνακας δημοσιευμάτων